все в ній майже без людей, машини працюють самі.

Найбільше людей ми бачили в ляборатоpії, де відбувається пробний процес у мініятюрі. В цій ляборатоpії, що подібна на клініку, є одна кімната, яка говорить за себе, за всю ляборатоpію і за всю фабрику. В цю кімнату вхід заборонений, як у святиню. Як святиня, стоїть у ній у скляному футлярі вага найбільш уявлюваної точности. Отже, коли, на ній священнодіють, то двері не сміють відчинятися, щоб навіть порух повітря не вплинув на неї. Бо найменша помилка тут дасть величезні збитки у виробництві, всю продукцію зміни треба буде викинути. А підписувати пробу має головний інженер.

Потім інженер Гуглевич повів нас у той відділ, де мелють камінь-вапняк та змішують з іншими складниками. Це треба дертися поверхів із десять на якісь вишки й звідти зазирати вниз у пропасті-казани; людського голосу не чути, так тут усе скрегоче та гуркоче. Ми ходимо по цьому фабриці-страшилищі вгору-вниз і тут ще бачимо кілька живих душ.

Але вже як зайшли в найголовніший відділ, де вариться цемент, то там нам стало моторошно. Жадної людини! Офіційно в цій залі, що складається з самих електричних рубильників та лічильників, повинен бути інженер-електрик, отут при столі з рівними вимикачами та ґудзиками. Але в цю хвилину й його нема.

А тим часом 50 тисяч тонн цементу продукується, он у другій залі вище поверхом, яку заповнює ота сама піч і з температурою 1400°. Біля неї важко пройти, але коли це вже переможено, то можна заглянути у віконце, подивитися, що в ній діється. Щось подібне на сонячні протуберанці, фіялкові язики, спіралі, палахкотіння, спалахи. Сонце зблизька! І ніякого робітника при ній нема, тільки на стіні висить діяґрама, а по ній ходить зиґзаґом стрілка, вона виписує, як поводиться піч. Тільки на цей зиґзаґ і треба дивитися наглядачеві, якщо він тут є.

І ця піч не згасає ніколи, не спочиває, бо одна година простою приносить п’ять тисяч долярів збитків. Фабрика працює на три зміни, а в одній зміні її обслуговують лише десять осіб, це на всіх відділах. Цікаво, чи буде збільшено число робітників на ній, коли побудують ще ті чотири печі, з яких одна в процесі будови?

Я й Пауші вийшли звідти приголомшені. А це ж тільки допоміжне виробництво! Що ж робиться на тих велетнях, які перетворюють газ на нашу одежу, та чи спроможна, непідготована людина щось там зрозуміти? І ми, вийшовши, звисока вже дивилися на ті карлики, що будуються тут же поруч цементної фабрики. Фабрика шкіри, фанерна фабрика, ще якась… Що вони варті після того, як ми бачили таке страшилище, що працює без людей?..

Що цементна фабрика стоїть лише один рік на місці фарм, то тут дороги ще й нема, але як ми виїхали на кращу, то пані Пауш звернула мою увагу на щось таке, чого я й не помітила б.

— Чи ви бачите оці рейки на вулиці? — запитала вона. — Вони цікаві тим, що по них ніколи не ходив трамвай. Це було давно, ще автобусів тоді не існувало. Дві партії змагалися за впливи в міській управі. Коли проклали ці рейки у степу, з метою розбудувати місто в цьому напрямку, то друга партія постаралася змінити плян розбудови міста й воно почало будуватися в інший бік. Потім прийшли нові часи. Трамваї, взагалі, вийшли з ужитку, місто таки тут розбудувалося, а рейки так і зосталися, ніхто їх не знімає.

Хоч який Едмонтон розложистий, авто ковтає чудодійно простір. От ще недавно за містом, ми раптом опиняємося в самому його центрі, в діловій частині, серед едмонтонських багатоповерхів. Часто доводиться спинятися на перехрестях перед червоними світлами, і пані Пауш тут також знаходить свій чар.

— Я дуже люблю дивитися, як вмить, наче хтось паличкою махнув, люди ожили, все раптом рухається в усі напрямки. Хвилина — і всі завмерли, тепер уже машини ожили і наче й не було попередньої.